

УДК:
327.56::351.88(4-6EU)
005.575/.582:351.862/.863(4-6EU)
Прегледни рад
ДОИ: 10.5937/DB2601077P

Дипломатија и безбедност
Година 9.
Број 1/2026.
Стр. 77-93.

Урош Попадић¹

ТРАНСФОРМАЦИЈА И РЕКОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА БЕЗБЕДНОСНОГ ПРИСТУПА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ АРКТИКУ

Сажетак

Арктик се све више описује као простор геополитичких тензија и стратешког надметања. Чланак испитује како је раније поимање овог региона од стране Европске уније (ЕУ) као простора мира, стабилности и сарадње постало прогресивно теже одрживо. Ослањајући се на теоријски оквир заснован на критичкој геополитици и на анализу дискурса и стратешких докумената, у чланку се тврди да је арктичка изузетност функционисала као контингентна дискурзивна тврдња која је организовала начин на који је регион био схваћен и којим се управљало, што је омогућавало функционално присуство ЕУ, уз маргинализацију безбедносних и одбрамбених питања. Сукоб у Украјини 2022. године разматра се не као извор ове трансформације, већ као важан тренутак кроз који је она убрзана и политички оправдана. Чланак показује како је Арктик у дискурсу ЕУ реконституисан као простор релевантан за безбедност и као оспораван простор унутар ширег евроатлантског стратешког надметања, без експлицитног напуштања нормативног језика усмереног на мир и сарадњу.

Кључне речи: *арктичка безбедност, критичка геополитика, безбедносна политика, арктичка посебност, Европска унија*

¹ Факултет политичких наука, Универзитет у Београду, popadics.uros@gmail.com

УВОД

Током периода после Хладног рата, Арктик је у политичком и стратешком дискурсу Европске уније (ЕУ) најчешће представљан као простор изузет од шире геополитичке конфронтације. Био је концептуализован као зона мира и сарадње, у којој су безбедносна и одбрамбена питања била намерно маргинализована у корист функционалног управљања, међународног права и институционализоване сарадње. Унутар овог оквира, ЕУ је легитимисала своје присуство у региону кроз нормативни нагласак на стабилности, сарадњи и регулаторном ангажману, а не кроз војну моћ или суверенитет. Временом је, међутим, ово схватање постепено слабило, услед растућих геополитичких тензија, постепеног интензивирања војне активности великих сила и све већег повезивања Арктика са ширим европским и трансатлантским безбедносним динамикама. Ови процеси су постепено подривали појам и слику региона као аналитички и политички изолованог од конфликта. Иако су ове промене постале видљивије после 2022. године, оне су део дужег процеса у којем је изузетни статус Арктика постајао све теже одржив. И поред тога, дискурс ЕУ није напустио свој ранији језик мира и сарадње, јер њене стратегије и даље описују Арктик као простор заједничких интереса и стабилности, чак и док се регион све више представља као стратешки изложен и релевантан за безбедност. Одвраћање, безбедност, војна спремност и савези све се више представљају као услови за очување мира, а не као препреке миру.

Самим тим брза реконцептуализација Арктика као простора релевантног за безбедност и као геополитичког простора покреће питања о дубини и трајности арктичке изузетности, као и о томе у којој мери је она почивала на нормативној посвећености, насупрот специфичним стратешким условима. Чланак се бави овим питањима испитујући како је Арктик конституисан као геополитички простор кроз дискурс, представљање и политичку праксу. Уместо да регион третира као нешто што поседује инхерентне безбедносне карактеристике, он арктичкој изузетности приступа као дискурзивној тврдњи која је организовала начин на који је регион био схваћен, како се њиме управљало и како је политички оправдаван, посебно омогућавајући функционално и регулаторно присуство ЕУ уз маргинализацију безбедносних и одбрамбених питања. Кроз анализу дискурса и политика ЕУ и њених регионалних савезника и противника, чланак испитује како је ова тврдња током времена била стабилизована, оспоравана и делимично деконструисана, као и како је сукоб у Украјини 2022. године функционисао као централни тренутак кроз који су раније промене биле оправдане и убрзане, а не покренуте. Фокус није на материјалним капацитетима или равнотежи моћи, већ на томе како су промене

у геополитичком значењу преобликовале услове под којима су безбедност, одвраћање и милитаризација на Арктику постали разумљиви и легитимни, омогућавајући да регион буде све више интегрисан у шире евроатлантске стратешке оквире, без експлицитне трансформације нормативног језика.

Теоријски оквир

Теоријски оквир чланка заснован је на критичкој геополитици. Уместо да полази од претпоставке да Арктик поседује инхерентне безбедносне карактеристике, анализа полази од премисе да је начин на који се Арктик поима континуирано дефинисан кроз дискурс, представљање и политичку праксу, као и кроз геополитичке наративе који обликују безбедносне претње и стратешку релевантност. Ово је важно зато што литература о арктичкој безбедности, иако описује регионалну трансформацију од сарадње ка ривалству, остаје мање јасна у погледу тога како су ранија представљања Арктика као изузетног простора мира и сарадње била конструисана, стабилизована и потом реконцептуализована у дискурсу и политици ЕУ и НАТО-а. Централни парадокс је стога у томе што, ако је арктичка изузетност могла тако брзо да ослаби, онда она није могла бити нормативно укореењена, већ је морала зависити од специфичних стратешких услова и интереса. Унутар овог оквира, арктичка изузетност се третира као контингентна и интересом условљена дискурзивна тврдња која је организовала поимање региона као мирног и кооперативног, и као релативно одвојеног од шире геополитичке конфронтације, уз истовремену маргинализацију безбедносних и одбрамбених питања.

Истраживачки оквир

Анализа је усмерена на промене у начину на који је Арктик представљен и оправдаван кроз стратешке документе и јавне изјаве релевантних политичких актера. Дискурзивна промена идентификује се кроз промене у понављајућем језику, стратешким асоцијацијама и логици оправдавања, посебно кроз прелаз од представљања Арктика као зоне мира, сарадње, стабилности и институционализованог ангажмана, ка његовом представљању као простора стратешког надметања, безбедносне релевантности, одвраћања и војне неопходности. Она такође испитује слабљење представе о Арктику као аналитички и политички одвојеном од шире конфронтације, као и његово све веће повезивање са ширим евроатлантским стратешким надметањем. Посебна пажња посвећена је постојаности нормативног језика усмереног на мир и сарадњу, чак и онда када безбедносни и војни језик постаје израже-

нији, будући да поента није у томе да један језик просто замењује други, већ да се ранији језик задржава, док се регион све више реконституише у безбедносним терминима.

Метод који се користи јесте анализа докумената и дискурса над одабраним корпусом најважнијих стратешких и политичких текстова ЕУ и НАТО-а, који се односе на Арктик, у периоду од 2016. до 2026. године, са посебним фокусом на период после 2022. године; они су одабрани зато што Арктик експлицитно описују и оправдавају у односу на мир, безбедност, одбрану, одвраћање, стратешко надметање или суверенитет. Материјали се третирају као политички текстови, кроз које се артикулишу и стабилизују просторна значења, идентитети и безбедносни приоритети.

АРКТИК ОД ПРОСТОРА САРАДЊЕ ДО ПРОСТОРА СТРАТЕШКОГ РИВАЛСТВА

Литература о ЕУ и безбедности на Арктику најчешће је испитивала улогу Уније у региону кроз њено присуство у сарадњи, управљању и ширим регионалним безбедносним процесима. ЕУ је после Хладног рата имала специфично присуство у региону, које је било засновано на регулацији и функционалном деловању, а не на војној моћи или суверенитету, при чему је овај простор био концептуализован као миран. Она је вршила утицај на управљање и регулацију у арктичком региону кроз међународне споразуме и институције, укључујући и области које имају посредне безбедносне импликације (Koirvuo et al., 2012). Овај приступ временом се мењао и ЕУ је све више означавала Арктик као простор од стратешког значаја, у коме се нормативни дискурс о миру и сарадњи развијао паралелно са укључивањем у шире геополитичке и безбедносне дебате (Weber & Romanushyn, 2011). Погоршање односа са Русијом све више обликује арктичка питања, при чему је Русија представљала кључну безбедносну варијаблу у размишљању ЕУ о Арктику и пре сукоба у Украјини 2022. године, када је практично нестала политичка основа за управљање засновано на сарадњи. То је довело до све израженијег безбедносног језика у арктичким документима Уније и до развоја изразитије геополитичког приступа, нарочито са приступањем нових чланица ЕУ НАТО-у (Raspotnik & Gricius, 2025).

Арктик је после 2022. године еволуирао од секундарне безбедносне зоне у централну компоненту европског одбрамбеног управљања, пошто је добио нову стратешку тежину у заштити северноатлантских поморских линија комуникације и у ширем НАТО планирању (Cinciripini, 2022). Арктик никада

није био изолован од глобалних односа моћи, већ је доследно одражавао доминантне конфигурације међународног система, и после 2022. године постао је јасније подељен између западног Арктика, предвођеног НАТО-ом, и руског Арктика, упоредо са готово потпуном парализом институција сарадње, као што је Арктички савет (Bertelsen, 2025). Постхладноратовски Арктик описан је као регион ниских тензија, у којем је сарадња била и пожељна и изводљива, омогућавајући развој мултилатералних облика интеракције, док је истовремено овај оквир постепено еродирао услед погоршања односа између Русије и Запада још од 2014. године, када су западне државе све више почеле да представљају Арктик као простор војне експанзије (Arzhanov, 2021).

Арктик се одређује као регион који има ограничен унутрашњи потенцијал за конфликт, али се шира геополитичка ривалства све више преливају на њега, утичући на перцепције безбедности и конфликтног потенцијала (Østhaugen, 2024). Арктик се концептуализује као регион структуриран сарадњом, институционализованим управљањем и претпоставкама о ниском конфликтном потенцијалу, што је током постхладноратовског периода омогућавало одвајање безбедносних питања од арктичке политике. Ову изузетност подривали су све већа интеграција Арктика у глобалне политичке, економске и еколошке процесе, као и његов растући геополитички значај (Käpylä & Mikkola, 2015). Што се тиче улоге НАТО-а, његов приступ Арктику пре 2022. године описује се као опрезан и ограничен; Алијанса се у великој мери ослањала на националне стратегије арктичких држава, уз јавно наглашавање ниских тензија и сарадње (Dordoni, 2025).

Међутим, Веге представља Арктик као простор који све више обликује стратешко надметање, а не изузетна сарадња, описујући регион као одраз ширих глобалних промена у распореду моћи, обележених поновним појављивањем мултиполарног ривалства, у којем је појачано надметање у дипломатској, војној и економској димензији. Он приказује Арктик као простор који се удаљава од окружења ниских тензија, при чему се војно надметање интензивира, а неправилни и хибридни облици надметања добијају све већу важност (Wegge, 2025: 28-45). У том контексту, растућа пажња НАТО-а усмерена је и ка Кини као потенцијалном дугорочном изазову, који представља додатни разлог за фокусирање на Арктик (Depledge, 2021). Слично томе, војна активност на Арктику описује се као растућа, упоредо са ширењем економског и инфраструктурног ангажмана; Русија се представља као арктичка држава са најизраженијом војном активношћу, док присуство НАТО-а расте постепеније (Brutschin & Schubert, 2016).

Проширење НАТО-а на Финску и Шведску посматра се као структурна промена која је изменила стратешку конфигурацију Европе и значајно

повећала улогу Арктика у оквиру планирања Алијансе. Арктик се све више представља као простор растуће геополитичке и војне релевантности, условљене стратешким значајем Арктичког океана и одражене у еволуцији војног присуства НАТО-а ка сталној спремности и одвраћању, као и у јачању ангажмана САД и сарадње са Норвешком, Шведском и Финском, у прилог ширим трансатлантским циљевима одвраћања и пројекције моћи (Trunov, 2025). Ранији приступ НАТО-а Арктику одређује се као намерно опрезан и ограничен; напомиње се да су званичници НАТО-а доследно истицали да не постоји намера да се појача присуство на крајњем Северу, упркос упозорењима Норвешке и Исланда у вези са обновљеним руским интересовањем за регион пре 2022. године (Depledge, 2021). Сукоб у Украјини идентификован је као прекретница, након које се арктички дискурс унутар НАТО-а значајно проширио, са чешћим позивањем на одвраћање, одбрану и стратешко надметање, упоредо са јаснијим повезивањем Арктика са ширим евроатлантским безбедносним оквиром (Dordoni, 2025).

После 2014. године, НАТО је у руском представљању све више био приказиван као непријатељски актер одговоран за дестабилизацију европске и глобалне безбедности. Замењује се ранија неизвесност у погледу намера Алијансе, која је омогућавала да арктичка питања буду одвојена од ширих безбедносних конфронтација, и ствара се уверење о системској претњи, што је утицало на тумачења активности НАТО-а на Арктику као провокативних и дестабилизујућих (Wilhelmsen & Hjermand, 2022). Руска арктичка стратегија за период 2020-2035. даје приоритет обнови војног присуства ради заштите територије и поморског простора, идентификује Северни морски пут као централну стратешку осу и наставља милитаризацију овог простора (Odgaard, 2022). Погоршање односа између Русије и НАТО-а после 2014. године довело је до прекида војне сарадње и јачања одвраћања, док је реторика мира и сарадње на Арктику формално била задржана (Allers, Rácz & Sæther, 2021). Руске активности на Арктику НАТО све више тумачи као део шире стратегије одбране периметра и пројекције моћи након колапса сарадње са Русијом (Depledge, 2021).

Арктик се описује као простор који пролази кроз брзу геополитичку трансформацију, при чему појачана војна активност одговара растућем стратешком значају региона за арктичке државе ЕУ након погоршања односа са Русијом. Арктичка стратегија ЕУ све више је усмерена ка јачању регионалне безбедности; приступање Финске и Шведске НАТО-у посматра се као велика структурна промена, при чему је безбедност уоквирена као темељни услов за шири ангажман (Jeong, 2025). Да би објаснио истовремено постојање појачане безбедносне реторике и војне активности постојаним тврдњама да

Арктик остаје простор заједничких интереса и релативне стабилности, Естхаген тврди да арктичка безбедност функционише на два нивоа, од којих је један међународни, где је стратешка релевантност региона првенствено повезана са ривалством НАТО-а и Русије, а други унутаррегионални, где је сарадња традиционално одржавана, а конфликти избегавани. Међутим, он напомиње да се појачано геополитичко ривалство прелило и у сам регион (Østhagen, 2024). Пораст међународног интересовања за Арктик у условима погоршаних геополитичких околности произвео је озбиљан прекид у регионалним механизмима сарадње, доводећи до пораста тензија и јачања геополитичког надметања у региону (Buckley, 2023).

Сукоб у Украјини представља егзогени шок, који је непосредно пореметио арктичку сарадњу, производећи значајне последице по Арктички савет, који је описан као утемељен на наративима о изузетности, али ограничен сопственим мандатом, без механизма за управљање акутним безбедносним кризама и са искљученим војним безбедносним питањима из свог домета (Gricius & Fitz, 2022). Безбедносне динамике су увек постојале на Арктику, али су биле систематски потискиване у наративима о изузетности, при чему су војно присуство и стратешко планирање функционисали као позадински услови. Рат у Украјини представља кључну прекретницу, показујући границе одвајања арктичке сарадње од глобалних безбедносних динамика (Østhagen & Koivurova, 2023). За норвешку политику према Арктику водећи је наратив „Високи север, ниске тензије”, при чему су односи са Русијом кључна безбедносна брига, док Норвешка војну инфериорност балансира кроз чланство у НАТО-у и блиске везе са САД (Østhagen, 2021: 75-94). Стога је очигледно да, иако наведена литература описује трансформацију Арктика од сарадње ка ривалству, она то чини превасходно у дескриптивним и реалистичким терминима и недовољно објашњава како су ранија поимања региона од стране ЕУ као изузетног и мирног могла тако брзо бити потиснута; ово сугерише да је арктичка изузетност зависила од посебних стратешких услова, а не да је била нормативно укорењена.

АРКТИК КАО КОНСТРУИСАН ГЕОПОЛИТИЧКИ ПРОСТОР

Овде је за даљу концептуализацију користан други корпус литературе, који Арктику не приступа првенствено као стратешком окружењу, већ као простору конституисаном кроз дискурс, представљање и политичку праксу, где се арктичка изузетност појављује као успостављени постхладноратовски приступ, чији је значај све више слабио. Хугенсен Јерв и Хоџсон концептуализују

арктичку изузетност као наратив који представља Арктик као јединствено миран и кооперативан регион, истичући, међутим, да Арктик није природно кохерентан простор, већ политички конструисан регион, при чему су центри одлучивања често смештени изван региона. Арктичка безбедност била је обликована уским, државоцентричним фокусом на геополитичку стабилност. Изузетност није јединствена за Арктик, већ је упоредива са другим регионима прагматичне сарадње, а безбедност се боље разуме као производ међудејствујућих перспектива обликованих односима моћи и супротстављеним капацитетима да се безбедност дефинише (Hoogensen Gjørsv & Hodgson, 2019: 1-13). Постхладноратовски Арктик описује се као простор високе геополитичке стабилности утемељене на институционализованој сарадњи између арктичких држава, упркос континуираном присуству војне инфраструктуре, док су дискурси о Арктику као зони мира коегзистирали са паралелним представама о ривалству; изузетност је централна, али и оспоравана одлика хибридног геополитичког контекста обликованог сарадњом, одвраћањем и борбама око значења простора (Heininen, 2018).

Екснер-Пиро и Мари слично уоквирују арктичку изузетност као намерно преговарани регионални поредак у коме је сарадња одржавана упркос ширим геополитичким ривалствима, представљајући Арктик као субглобално међународно друштво чије су норме и институције биле свесно осмишљене тако да одвоје регионалне односе од спољних конфликта, посебно између Русије и западних држава. Они карактеришу Русију као *status quo* силу са снажним подстицајима да очува стабилност и са претежно одбрамбеним војним улагањима, и описују изузетност не као одсуство политике моћи, већ као преговарану уздржаност (Exner-Pirot & Murray, 2017: 47-64). Арктичка изузетност концептуализована је као дискурзивна стратегија, а не као објективно стање, при чему се прати њено настајање до наратива који представљају Арктик као удаљен, крхак и достојан посебног политичког третмана (Lackenbauer & Dean, 2021). Олесен позиционира изазове овом поретку изузетности преваходно после 2018-2019. године, када су САД почеле експлицитно да уоквирују Арктик као арену стратешког надметања, описујући арктичку војну активност као растућу, али неуједначену. Он приказује Арктик као простор који није ни инхерентно миран ни неизбежно конфликтан, при чему његова путања зависи од ширих глобалних односа моћи, институционалне трајности и стратешких избора арктичких и неарктичких актера (Olesen, 2020). Предмет истраживања је и како је Арктик истовремено представљан кроз супротстављене оквири мира, стабилности и сарадње с једне стране, и потенцијалног конфликта и ризика с друге, иако су арктичке државе доследно промовисале наратив о региону као зони мира и намерно искључивале безбедносна и војна

питања из институција као што је Арктички савет (Wilson Rowe, 2013).

Период после 2016. године изазива пажњу у контексту питања како је у америчком и руском дискурсу Арктик све више постајао артикулисан као простор геополитичког надметања и потенцијалног конфликта. Идентификована су три доминантна начина концептуализовања региона: као зона мира, зона геополитичког ривалства и простор економске експлоатације, при чему оквир безбедност-конфликт постепено преузима примат, нарочито у америчким стратешким документима (Gricius, 2021). Арктик се концептуализује као простор који пролази кроз брзу трансформацију, у којој физичку географију и политику заједнички преобликују климатске промене, пошто топљење морског леда, ширење пловних рута и већа доступност ресурса мењају стратешке услове; при том, нове иницијативе НАТО-а допринеле су појачаној пажњи према арктичкој безбедности. Иако европске арктичке државе стичу већи утицај унутар арктичке политике ЕУ, сама Унија остаје ограничена одсуством сопствене арктичке географије и искљученошћу из појединих управљачких процеса (Wegge & Keil, 2018). У том смислу, Додс и Ингимундарсон анализирају како је арктичка геополитика обликована кроз процесе укључивања и искључивања, користећи Исланд да покажу како се Арктички океан све више замишља као повезан поморски простор, а не као удаљена периферија, подстичући исландске елите да преиспитају геополитичку улогу земље изван логике хладноратовске стратешке испоставе, као и да полажу право на већу релевантност, будући да арктичка геополитика све више зависи од оспоравањих дефиниција о томе ко се квалификује као легитимни арктички актер (Dodds & Ingimundarson, 2012: 21-37).

Ова оспоравања одвијају се превасходно у дискурсу, док се концептуализује савремени безбедносни дискурс као структуриран бинарним поделама на „нас” и „њих”, као и морализованим територијалним идентитетима; геополитички дискурс обезбеђује контекстуални оквир унутар којег се уоквирују стратешки приоритети, перцепције претњи и војно планирање (Dalby, 2010). Геополитика се не третира као посматрање објективних просторних стварности, већ као скуп пракси кроз које се политички простор, идентитет и опасност активно производе, при чему се геополитика концептуализује као интерпретативна културна пракса која репродукује односе моћи кроз представљање и дискурс. Границе се преуоквирују као перформативне, а не као фиксне, и наглашава се како се субјекти, објекти и окружења материјално доводе у постојање кроз просторне и дискурзивне праксе (Squire, 2015). Буш примењује сличне увиде непосредно на Арктик, представљајући га као хетероген политички простор конституисан кроз супротстављене дискурсе, а не као стабилан или консензуалан регион, показујући да постоје дивергентна

разумевања значења и сврхе Арктика. Он тврди да геостратешки наративи наизменично приказују регион као изолован од глобалног конфликта, или као све више уплетен у шира геополитичка ривалства, тиме учвршћујући представу о Арктику као политички делатном простору у којем безбедносни наративи функционишу као праксе обликовања простора које додељују значење, легитимитет и политички приоритет (Busch, 2021: 667-693). Ова литература стога омогућава да се арктичка изузетност не посматра као објективно својство региона, већ као контингентна политичка и дискурзивна тврдња, чија је стабилност зависила од ширих стратешких околности.

АНАЛИЗА ДИСКУРЗИВНЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ АРКТИКА КАО БЕЗБЕДНОСНОГ ПРОСТОРА

Први јасан искорак ЕУ ка усмеравању пажње на безбедност као део стратешког значаја Арктика дошао је са Интегрисаном политиком за Арктик из 2016. године, иако је регион и даље првенствено био уоквирен кроз стабилност, сарадњу и међународно право. Документ описује Арктик као „безбедан, стабилан, одржив и просперитетан” и наводи да ЕУ има „стратешки интерес” да игра кључну улогу у региону. У њему се такође напомиње да је Арктик добио већи значај у међународним односима услед свог растућег еколошког, друштвеног, економског и стратешког значаја. Арктик је дефинисан као простор стратешког интереса за Унију, уз упозорења да климатске промене, ширење економских активности и надметање око ресурса могу довести до пораста тензија. Истовремено, политика наводи да је „сада важније него икада обезбедити да Арктик остане зона мира, просперитета и конструктивне међународне сарадње.” Ипак, одговорност за безбедност приписује се пре свега самим арктичким државама, док је улога ЕУ артикулисана кроз мултилатералну сарадњу и Арктички савет, уз нагласак на преговараним решењима (European Commission, 2016).

Заједничка комуникација из 2021. године даље развија овај приступ тако што дефинише Арктик као простор трајних стратешких интереса и геополитичке нужности за ЕУ, док га истовремено описује као зону мира и упозорава да растуће међународно интересовање и појачана руска војна активност ризикују да га претворе у простор ширег геополитичког надметања. У документу се наводи да је „ЕУ на Арктику” и да, „као геополитичка сила”, има и стратешке и свакодневне интересе у региону. Он такође описује Унију као актера који има „суштински интерес” да обезбеди да Арктик остане „безбедан, стабилан, одржив, миран и просперитетан.” Ово уоквиривање омо-

гућава снажнију интеграцију арктичких питања у спољне и безбедносне политике Уније, нарочито кроз представљање „пуног ангажовања” ЕУ у арктичким питањима као „геополитичке нужности”, описивање региона као могуће „арене локалног и геополитичког надметања и могућих тензија” и експлицитно повезивање развоја на Арктику са безбедношћу, одбраном, стратешким разматрањима, поморском безбедношћу, цивилном заштитом и сарадњом са партнерима и НАТО-ом (European Commission, 2021).

Паралелно с тим, приступ НАТО-а из 2021. године представља Арктик као простор растућег стратешког значаја и потенцијалног надметања великих сила, наглашавајући интеграцију Арктика у шири евроатлантски безбедносни оквир. У документу се наводи да ће Арктик „имати бројне потенцијалне последице по евроатлантску и глобалну безбедност” и да регион има потенцијал да постане „кључни простор надметања великих сила.” Такође се напомиње да је размишљање о Арктику као „изолованом” „неповратно ствар прошлости”, и да климатске промене, растуће глобално интересовање за регион и обновљено геостратешко надметање захтевају да Арктик буде доведен „у средиште размишљања Алијансе.” Истовремено, извештај наводи да Алијанса треба да подржи постојећу архитектуру арктичког управљања и дипломатију засновану на правилима (NATO, 2021). У својој свеобухватној стратегији из 2022. године, ЕУ дефинише сукоб у Украјини као темељну прекретницу у европском безбедносном окружењу и као тренутак интензивирањем стратешког надметања и појачане непредвидивости. Она шири контекст описује као контекст „сирове политике моћи” и наглашава потребу да ЕУ постане снажнији политички и безбедносни актер. Зато позива на „искорак” у области безбедности и одбране ЕУ и на то да Унија постане снажнији и способнији пружалац безбедности, повезујући милитаризацију са стратешком аутономијом и геополитичком улогом ЕУ у међународним односима (Strategic Compass, 2022).

Извештаји и препоруке Европског парламента из 2025. године даље конкретизују овај заокрет тако што Арктик одређују као регион растућег геополитичког и безбедносног значаја за Унију, наглашавајући да је безбедносно окружење темељно измењено, нарочито након ескалације сукоба у Украјини, и да се Арктик више не може посматрати искључиво као простор сарадње, већ као део ширег геополитичког и евроатлантског безбедносног оквира који непосредно утиче на интересе ЕУ. Они такође описују стратешки значај Арктика као значајно увећан и позивају на чвршћу, вредносно засновану и безбедносно оријентисану стратегију ЕУ за регион. Посебна пажња посвећена је расту руског војног присуства и променама у војним распоређивањима на Арктику као факторима који повећавају регионалне тензије, док су Русија и Кина истовремено дефинисане као кључни геополитички конкуренти транс-

атлантских савезника. Парламент стога препоручује продубљивање институционалних и политичких веза ЕУ са арктичким државама, укључујући Исланд и Норвешку, упоредо са све експлицитнијим укључивањем безбедносне димензије у арктичку политику и тешњим повезивањем са НАТО-ом, нарочито у контексту проширења НАТО-а 2022. године и тензија око Гренланда, уз истовремено даље описивање Арктика као зоне мира (European Parliament, 2025a; 2025b).

У међувремену, неслагања су се појавила и унутар самог НАТО-а, пошто су односи ЕУ и САД на Арктику постали затегнути. Председник Трамп (Donald Trump) именовао је специјалног изасланика за Гренланд и јавно повезао ту територију са безбедносним интересима САД, представљајући контролу над Гренландом као безбедносну неопходност. Он није искључио употребу војне силе у ту сврху, а ове изјаве су непосредно увеле питање арктичког суверенитета у дискурс тврде безбедности, изазивајући снажан политички отпор Данске и Гренланда, као и њихово инсистирање на неповредивости граница и праву локалног становништва на самоопредељење (BBC, 2025a; CNN, 2025). Као одговор, висока представница ЕУ Калас (Kaja Kallas) изјавила је да одлуке у вези са будућношћу Гренланда могу доносити искључиво његови становници, експлицитно позивајући на поштовање суверенитета, територијалног интегритета и поретка заснованог на правилима, док је истовремено нагласила да Гренланд добија све већи значај за геостратешке приоритете ЕУ на Арктику у измењеним глобалним безбедносним околностима. Она је признала да војна активност у региону расте и да безбедносна питања више не могу бити маргинализована, чак и у одсуству непосредне војне претње (Kallas, 2025). У том контексту, политичко руководство ЕУ јавно је изразило пуну солидарност са Данском и Гренландом, поново потврђујући да принципи међународног права и територијалног интегритета остају темељ европске безбедности чак и у условима појачаног геополитичког притиска (BBC, 2025b; The Guardian, 2025). Ослањање ЕУ на безбедносни и војни дискурс, упоредо са отвореним неслагањима са САД око Гренланда, сугерише да је Арктик за њу постао простор отвореног геополитичког надметања, што повећава потенцијал за дестабилизацију, чак и унутар савеза.

Генерални секретар НАТО-а Руте (Mark Rutte) недавно је експлицитно дефинисао Арктик као простор растућег стратешког значаја и описао Исланд као кључни елемент евроатлантске безбедности, наглашавајући потребу за јачањем војног присуства, одбрамбене индустрије и за преласком ка менталитету ратног времена, како би се очувао мир, уз јасно идентификовање Русије као примарне безбедносне претње која оправдава овакав приступ (Rutte, 2025). У међувремену, председник Трамп наставио је да тврди да је Гренланд изу-

зетно стратешки важан, наводећи да је окружен руским и кинеским пловилима и да је америчка контрола неопходна за националну безбедност САД, уз тврдњу да Данска није у стању да обезбеди безбедност те територије (Anadolu Agency, 2026a). Амерички државни секретар Рубио (Marco Rubio) додатно је потврдио да је стицање Гренланда одувек била Трампова намера, напомињући да су и претходни амерички председници разматрали сличне опције и наглашавајући да сваки председник задржава могућност да на претње националној безбедности одговори војним средствима, избегавајући притом директан коментар о Данској или потенцијалној војној интервенцији (Anadolu Agency, 2026b). Европски лидери су у свом дискурсу одбацили ову америчку логику, истовремено прихватајући ново уоквиривање Арктика, али наглашавајући да Гренланд припада његовим становницима и да само Данска и Гренланд могу одлучивати о својим међусобним односима, уз позив на колективно обезбеђивање арктичке безбедности и поштовање Повеље УН (BBC, 2026).

Арктик се тако све више концептуализује као простор тврде безбедности и стратешког надметања, чиме се симболички мења поимање региона из сфере сарадње у сферу геополитичког фронта. Након тога, војни дискурс НАТО-а у вези са Арктиком и Гренландом додатно је појачан, нормализујући појмове конфронтације и милитаризације. председавајући Војног комитета НАТО-а изјавио је да Алијанса мора ограничити руски и кинески приступ Арктику како би спречила милитаризацију региона, док је истовремено тврдио да је појачано војно присуство НАТО-а нужан услов за очување мира (HNN, 2025). Лидери најмоћнијих држава чланица ЕУ подржали су Данску у заједничкој изјави, наглашавајући да је Краљевина Данска, укључујући Гренланд, део Алијансе и да арктичка безбедност мора бити обезбеђена заједно са САД, уз пуно поштовање принципа Повеље УН и права Гренланда и Данске да самостално одлучују о свом уставном и међународном статусу. У изјави је Арктик дефинисан као приоритетни регион за европску, међународну и трансатлантску безбедност, уз напомену да НАТО третира регион као стратешки приоритет и да европски савезници повећавају своје присуство, активности и улагања (Danish Foreign Ministry, 2026).

Европски парламент је слично упозорио да је геополитичко надметање међу великим силама на Арктику интензивирано, при чему тензије континуирано расту од 2022. године, услед растуће милитаризације, ширења хибридних претњи и руске војне активности, и позвао ЕУ да преузме снажнију улогу кроз ревидирану арктичку стратегију, која остаје вредносно заснована, али је експлицитно безбедносно оријентисана и усмерена ка геополитичкој сарадњи (European Parliament, 2025). Ови процеси учвршћују Арктик као препознат приоритет унутар евроатлантског безбедносног дис-

курса, у коме се милитаризација све више уоквирује као услов стабилности, а не као њена негација. Фон дер Лајен (Ursula von der Leyen) је поновила овај став током своје посете Исланду, где је најавила покретање разговора о споразуму о безбедном и одбрамбеном партнерству и нагласила критичну стратешку улогу Исланда у регионалном присуству НАТО-а, истовремено истичући потребу да се арктичка стратегија ЕУ преиспита у светлу растућег присуства Русије и Кине (Von der Leyen, 2025). Она је касније изјавила да су Арктик и његова безбедност од огромног значаја за ЕУ, потврђујући наставак сарадње са савезницима и партнерима, укључујући САД, и најављујући повећану политичку, економску и финансијску подршку Гренланду. Док је наглашавала да расправе о арктичкој безбедности првенствено спадају у надлежност НАТО-а, она је ипак тврдила да је арктичка безбедност и суштинско питање за Европску унију (Von der Leyen, 2026).

Руте је слично идентификовао Арктик као новонастајући стратешки приоритет услед интензивiranог геополитичког надметања, тврдећи да арктичка безбедност мора бити третирана као колективна одговорност која захтева тешњу координацију и већа улагања у одбрану, и идентификујући Русију као најзначајнији изазов за безбедност савезника (NATO, 2026a; 2026b). Истовремено, амерички потпредседник Венс (James David Vance) тврдио је да Данска не штити Гренланд у довољној мери, уз оцену да ће арктичка безбедност у наредним деценијама добијати на значају (DW, 2025). Трамп је учврстио овај став, тврдећи да је контрола над Гренландом неопходна за националну безбедност САД, истичући да само САД могу адекватно бранити ту територију и не искључујући употребу силе, док је истовремено наглашавао значај Гренланда за међународну безбедност (Reuters, 2026; DW, 2025; BBC, 2026b). Руте је изјавио да арктичка безбедност захтева колективно деловање Алијансе и признао да је потреба за већом арктичком безбедношћу исправно истакнута од стране Трампа (Reuters, 2026b). Врховни командант НАТО-а у Европи слично је уоквирио Арктик као прву линију стратешког надметања, указујући на повећану руску и кинеску активност, укључујући заједничке патроле у арктичким водама, и позивајући савезнике да одговоре на ове изазове (Anadolu Agency, 2026c).

С друге стране, руски званичници одбацили су тврдње да Русија и Кина представљају претњу Гренланду, описујући такве наративе као мит чији је циљ изазивање хистерије и оптужујући НАТО за ескалацију конфронтације на Арктику, коју су окарактерисали као изузетно опасну и дестабилизујућу (Reuters, 2026c). Европски лидери су одговорили јачањем сопственог безбедносног присуства. Француски председник Макрон најавио је да ће француско распоређивање на Гренланду бити ојачано копненим, ваздушним и помор-

ским средствима, наглашавајући одговорност Европе према Гренланду као делу и ЕУ и НАТО-а, док је Данска повећала своје војно присуство око острва како би ојачала позицију НАТО-а на Арктику ради европске и трансатлантске безбедности (BBC, 2026a). У међувремену, дански министар спољних послова изјавио је да Данска има фундаментално неслагање са САД у погледу Гренланда, одбацујући Трампово инсистирање на „освајању” острва као неприхватљиво, уз истовремено признавање потребе за јачањем арктичке безбедности и оспоравање тврдњи о руским и кинеским ратним бродовима у близини Гренланда (BBC, 2026b).

Даље учвршћујући дискурзивну трансформацију ЕУ, фон дер Лајен се осврнула на Гренланд и Арктик у великом говору о безбедности, наводећи да је, када је реч о безбедности арктичког региона, Европа у потпуности посвећена, и да у том погледу дели циљеве Сједињених Држава. Она је похвалила Финску, једну од најновијих чланица НАТО-а и уједно чланицу ЕУ, због продаје својих првих ледоломаца САД, наглашавајући тиме да северне чланице НАТО-а већ сада имају снаге спремне за Арктик. Даље је изјавила да се арктичка безбедност може постићи само заједнички, али је истакла да је основни приступ ЕУ пуна солидарност са Гренландом и Краљевином Данском, чији су суверенитет и територијални интегритет били неподложни преговарању. Она је најавила повећану подршку ЕУ арктичкој безбедности и већа издвајања за одбрану, како би се осигурало да ЕУ има довољно капацитета да заштити Арктик, додајући да је потребно унапредити њену арктичку стратегију (von der Leyen, 2026b). Претварајући дискурс у праксу, ЕУ је у марту 2026. године потписала споразум о безбедносном и одбрамбеном партнерству са Исландом. У њему се безбедност ЕУ и Исланда представља као међусобно повезана и међузависна, погоршано безбедносно окружење непосредно се доводи у везу са сукобом у Украјини, а претње са којима се обе стране суочавају описују се као све више вишедимензионалне, превазилазећи традиционална одбрамбена питања. У њему су Арктик и Северни Атлантук уоквирени као региони од стратешког значаја, са посебним фокусом на регионалне безбедносне процесе, поморску безбедност, критичну инфраструктуру, као и на однос климе и безбедности, при чему је ова сарадња уоквирена унутар ширег контекста сарадње ЕУ и НАТО-а (Council of the European Union, 2026).

ЗАКЉУЧАК

У својој анализи и кроз своје налазе, чланак је показао да је Арктик у дискурсу ЕУ и НАТО-а постепено реконституисан из простора сарадње, ин-

ституционалног управљања и стабилности у безбедносно релевантан регион смештен у шири оквир стратешког надметања. Ранија представљања Арктика као зоне мира нису нестала, али су све више потчињена наративима одвраћања, војне спремности, савеза, безбедности и геополитичког надметања. Иако је сукоб у Украјини централна референтна тачка кроз коју се ова трансформација оправдава и убрзава, анализа показује да њена дискурзивна основа претходи 2022. години. Арктик се више не третира као аналитички или политички одвојен од шире геополитичке конфронтације, већ као изложен и оспораван безбедносни простор у којем се непосредно преламају процеси у европској и трансатлантској безбедности. Руско супротно уоквиривање, тензије унутар савезничких односа и спорови око Гренланда додатно показују да је Арктик постао простор у којем се укрштају супротстављене безбедносне тврдње, захтеви у погледу суверенитета и динамика савеза.

Централни аргумент чланка јесте да се концептуална трансформација Арктика из простора сарадње у простор безбедносног надметања не може објаснити једноставно променама у материјалној моћи или избијањем конфликта. Напротив, показује се да је арктичка изузетност функционисала као контингентан дискурзивни оквир који је организовао начин на који је регион био схватан, како се њиме управљало и како је политички оправдаван. Тај оквир је био посебно важан јер је омогућавао регулаторно и управљачко присуство ЕУ на Арктику, док су војне и безбедносне логике биле потискиване у страну. Парадокс којим се чланак бави лежи у томе што је простор дуго представљан као изузетан и миран, а ипак је могао бити брзо реконституисан као стратешки безбедносни фронт, без изричитог раскида са дотадашњим нормативним језиком. Пратећи дискурс и стратешка представљања током времена, анализа показује да је ова реконцептуализација трајала током читаве протекле деценије, као и да опстанак језика мира упоредо са ширењем безбедносне артикулације не значи континуитет поретка изузетности, већ његову реартикулацију унутар безбедносног оквира у коме се мир све више дефинише као исход одвраћања и војне припремљености.

Стога је главни допринос чланка у томе што арктичку изузетност не третира као пуку описну одлику региона, већ као предмет политичке и дискурзивне борбе. Применом критичког геополитичког приступа, чланак показује како геополитички дискурс производи простор тако што дефинише претње, идентитете и стратешку релевантност, и како безбедносни наративи функционишу као праксе обликовања простора које одређене политике и облике милитаризације и секуритизације чине замисливим и легитимним. Та перспектива помаже да се објасни не само како се Арктик променио, већ и како је таква промена постала политички делотворна, без потребе за формал-

ним напуштањем ранијих нормативних опредељења. Тиме чланак доприноси литератури о европској и арктичкој безбедности тако што превазилази описне приказе милитаризације и ривалства и показује да промене у геополитичком значењу претходе променама у политици и омогућавају их. То упућује на закључак да Арктик треба разумети мање као регион који је прешао из мира у конфликт, а више као простор у којем се супротстављене безбедносне представе сада отворено оспоравају у условима појачаног геополитичког надметања. Будућа истраживања могла би да испитају исту ову трансформацију код других арктичких актера, или чак начин на који становништво арктичких држава само поима безбедност региона.

Uroš Popadić¹

THE TRANSFORMATION AND RECONCEPTUALISATION OF THE EUROPEAN UNION'S SECURITY APPROACH TO THE ARCTIC

Abstract

The Arctic is increasingly conceptualised as a theatre of geopolitical contestation and strategic rivalry. This article examines the extent to which the European Union's (EU) earlier construction of the region as a domain of peace, stability, and cooperative governance has become progressively untenable. Drawing upon a theoretical framework grounded in critical geopolitics, as well as a qualitative analysis of political discourse and strategic policy documents, the article argues that Arctic exceptionalism functioned as a contingent discursive construct through which the region was interpreted, governed, and politically constituted. In particular, this framework facilitated the EU's functional and normative engagement in the Arctic while simultaneously marginalising questions of security and defence. The outbreak of the conflict in Ukraine in 2022 is analysed not as the point of origin of this transformation, but rather as a critical juncture through which ongoing shifts were intensified, legitimised, and strategically articulated. The article demonstrates that, within EU discourse, the Arctic has increasingly been reconstituted as a strategically consequential and contested geopolitical space embedded within broader Euro-Atlantic security competition, albeit without the explicit abandonment of normative narratives centred upon peace and cooperation.

Keywords: *Arctic security, critical geopolitics, security policy, Arctic exceptionalism, European Union*

¹ Faculty of Political Science, University of Belgrade. popadics.uros@gmail.com

INTRODUCTION

During the post-Cold War era, the Arctic was predominantly constituted within the political and strategic discourse of the European Union (EU) as a geopolitical space largely insulated from the dynamics of broader international confrontation. It was discursively produced as a zone of peace, stability, and cooperation in which security and defence considerations were intentionally subordinated to frameworks of functional governance, international law, technocratic regulation, and institutionalized multilateral cooperation. Within this interpretative framework, the EU legitimized and consolidated its regional presence not through the projection of military power or claims to sovereignty, but through a normative self-representation grounded in regulatory authority, cooperative engagement, and the promotion of stability-oriented governance practices. Over time, however, this understanding became progressively more difficult to sustain as a consequence of intensifying geopolitical antagonisms, the gradual expansion of great-power military activity, and the increasing incorporation of the Arctic into wider European and transatlantic security configurations. These developments steadily eroded the representation of the Arctic as a region analytically and politically separable from conflict and strategic rivalry. Although such transformations became considerably more visible after 2022, they should be understood as part of a longer trajectory through which the exceptionalist construction of the Arctic was progressively destabilized. Nevertheless, EU discourse has not formally abandoned its earlier normative vocabulary of peace, cooperation, and stability. On the contrary, contemporary EU strategies continue to portray the Arctic as a domain of shared interests and cooperative order even as the region is increasingly articulated as strategically exposed, geopolitically contested, and directly relevant to European and transatlantic security. Within this evolving discursive configuration, deterrence, military preparedness, alliance structures, and security practices are progressively reframed not as contradictions of peace, but as its necessary preconditions and guarantors.

Against this background, the rapid reconceptualization of the Arctic as a strategically consequential and security-relevant geopolitical space raises important questions concerning the depth, coherence, and durability of Arctic exceptionalism, as well as the extent to which it rested upon genuine normative commitment as opposed to historically contingent strategic conditions. This article addresses these questions by examining the ways in which the Arctic has been constituted as a geopolitical space through discourse, representation, and political practice. Rather than approaching the region as possessing inherent or objective security characteristics, the analysis conceptualizes Arctic exceptionalism as a contingent discursive formation that organized how the region was understood, governed, and politically legit-

imized, particularly by enabling the EU's functional and regulatory presence while simultaneously marginalizing security and defence considerations. Through an analysis of the discourse and policies of the EU and its regional allies and adversaries, the article examines how this claim was stabilized, contested, and partially deconstructed over time, as well as how the conflict in Ukraine in 2022 functioned as a central moment through which earlier changes were justified and accelerated rather than initiated. The primary focus is therefore not on material capabilities or balances of power, but on how transformations in geopolitical meaning reshaped the conditions under which security, deterrence, and militarization in the Arctic became intelligible and legitimate, thereby enabling the region to become increasingly integrated into broader Euro-Atlantic strategic frameworks without an explicit transformation of normative language.

Theoretical Framework

The theoretical framework of the article is grounded in critical geopolitics. Rather than proceeding from the assumption that the Arctic possesses inherent security characteristics, the analysis is grounded in the premise that the manner in which the Arctic is understood has been continuously constituted through discourse, representation, and political practice, as well as through geopolitical narratives that shape perceptions of security threats and strategic relevance. This is particularly significant because the literature on Arctic security, while describing the regional transformation from cooperation to rivalry, remains less explicit regarding how earlier representations of the Arctic as an exceptional space of peace and cooperation were constructed, stabilized, and subsequently reconceptualized within the discourse and policies of the EU and NATO. The central paradox therefore lies in the fact that, if Arctic exceptionalism could weaken so rapidly, then it could not have been normatively entrenched, but must instead have depended upon specific strategic conditions and interests. Within this framework, Arctic exceptionalism is treated as a contingent and interest-conditioned discursive claim that organized the understanding of the region as peaceful and cooperative, and as relatively detached from broader geopolitical confrontation, while simultaneously marginalizing security and defence issues.

Research Framework

The analysis is therefore oriented toward transformations in the manner through which the Arctic has been represented, articulated, and justified within strategic documents and public statements produced by relevant political actors.

Discursive transformation is identified through shifts in recurring vocabularies, strategic associations, and justificatory logics, most notably through the transition from representations of the Arctic as a zone of peace, cooperation, stability, and institutionalized engagement toward its increasing articulation as a space of strategic competition, security relevance, deterrence, and military necessity. The analysis further examines the gradual erosion of representations of the Arctic as analytically and politically detached from broader confrontation, as well as its growing incorporation into wider Euro-Atlantic strategic competition. Particular attention is devoted to the persistence of normative language centred on peace and cooperation even as security-oriented and military vocabularies become increasingly pronounced, since the argument is not that one discourse straightforwardly supplants another, but rather that earlier articulations are retained while the region is progressively reconstituted within a security framework.

The methodological approach employed consists of document and discourse analysis conducted on a selected corpus of the most significant strategic and political texts produced by the EU and NATO concerning the Arctic during the period from 2016 to 2026, with particular emphasis placed on the post-2022 period. These documents were selected on the basis that they explicitly describe and justify the Arctic in relation to peace, security, defence, deterrence, strategic competition, or sovereignty. The materials are treated as political texts through which spatial meanings, identities, and security priorities are articulated and stabilized.

THE ARCTIC: FROM A SPACE OF COOPERATION TO A SPACE OF STRATEGIC RIVALRY

The literature on the EU and Arctic security has most commonly examined the Union's role in the region through its involvement in cooperation, governance, and broader regional security processes. In the post-Cold War period, the EU maintained a distinctive presence in the region grounded in regulation and functional engagement rather than military power or sovereignty, while the Arctic itself was conceptualized as a peaceful space. The Union exercised influence over governance and regulation in the Arctic region through international agreements and institutions, including in areas carrying indirect security implications (Koivurova et al., 2012). Over time, however, this approach evolved, and the EU increasingly identified the Arctic as a space of strategic significance, in which the normative discourse of peace and cooperation developed in parallel with growing involvement in broader geopolitical and security debates (Weber & Romanyshyn, 2011). The deterioration of relations with Russia progressively shaped Arctic issues, with

Russia already constituting a key security variable in EU thinking on the Arctic prior to the 2022 conflict in Ukraine, after which the political foundations for co-operation-based governance largely disappeared. This led to an increasingly pronounced security-oriented language in the Union's Arctic documents and to the development of a more explicitly geopolitical approach, particularly following the accession of new EU member states to NATO (Raspochnik & Gričius, 2025).

After 2022, the Arctic evolved from a secondary security zone into a central component of European defence governance, acquiring renewed strategic weight in the protection of North Atlantic maritime lines of communication and in broader NATO planning (Cinciripini, 2022). The Arctic was never isolated from global power relations; rather, it consistently reflected the dominant configurations of the international system. Following 2022, it became more clearly divided between a NATO-led Western Arctic and a Russian Arctic, alongside the near-total paralysis of cooperative institutions such as the Arctic Council (Bertelsen, 2025). The post-Cold War Arctic was described as a region of low tension in which co-operation was both desirable and feasible, enabling the development of multilateral forms of interaction. Simultaneously, however, this framework gradually eroded as relations between Russia and the West deteriorated from 2014 onward, when Western states increasingly began to represent the Arctic as a space of military expansion (Arzhanov, 2021).

The Arctic is frequently defined as a region possessing limited internal potential for conflict, yet broader geopolitical rivalries increasingly spill over into the region, shaping perceptions of security and conflict potential (Østhagen, 2024). It has been conceptualized as a region structured around cooperation, institutionalized governance, and assumptions of low conflict potential, which throughout the post-Cold War period enabled the separation of security issues from Arctic politics. This exceptionalism was progressively undermined both by the growing integration of the Arctic into global political, economic, and environmental processes and by its increasing geopolitical significance (Käpylä & Mikkola, 2015). With regard to NATO, its pre-2022 approach to the Arctic has been described as cautious and restrained; the Alliance largely relied on the national strategies of Arctic states while publicly emphasizing low tensions and cooperation (Dordoni, 2025).

Wegge, however, presents the Arctic as a space increasingly shaped by strategic competition rather than exceptional cooperation, describing the region as a reflection of broader global shifts in the distribution of power marked by the re-emergence of multipolar rivalry and intensified competition in the diplomatic, military, and economic domains. He portrays the Arctic as moving away from an environment of low tensions, while military competition intensifies and irregular and hybrid forms of rivalry become increasingly important (Wegge, 2025: 28–

45). In this context, NATO's growing attention has also been directed toward China as a potential long-term challenge, providing an additional rationale for focusing on the Arctic (Depledge, 2021). Similarly, military activity in the Arctic has been described as increasing alongside the expansion of economic and infrastructural engagement; Russia is portrayed as the Arctic state exhibiting the most pronounced military activity, while NATO's presence has expanded more gradually (Brutschin and Schubert, 2016).

NATO enlargement to include Finland and Sweden is regarded as a structural transformation that altered Europe's strategic configuration and significantly increased the role of the Arctic within Alliance planning. The Arctic is increasingly represented as a space of growing geopolitical and military relevance, conditioned by the strategic importance of the Arctic Ocean and reflected in the evolution of NATO's military presence toward permanent readiness and deterrence, as well as in the strengthening of U.S. engagement and cooperation with Norway, Sweden, and Finland in support of broader transatlantic objectives of deterrence and power projection (Trunov, 2025). NATO's earlier approach to the Arctic is characterized as deliberately cautious and limited; Alliance officials consistently emphasized that there was no intention to increase NATO's presence in the High North, despite warnings from Norway and Iceland regarding renewed Russian interest in the region prior to 2022 (Depledge, 2021). The conflict in Ukraine has been identified as a turning point after which Arctic discourse within NATO expanded significantly, with more frequent references to deterrence, defence, and strategic competition, alongside a clearer linkage between the Arctic and the broader Euro-Atlantic security framework (Dordoni, 2025).

Following 2014, NATO was increasingly represented in Russian discourse as a hostile actor responsible for destabilizing European and global security. Earlier uncertainty regarding Alliance intentions, which had enabled Arctic issues to remain separated from broader security confrontations, was replaced by the perception of a systemic threat, influencing interpretations of NATO activities in the Arctic as provocative and destabilizing (Wilhelmsen and Hjermann, 2022). Russia's Arctic Strategy for the period 2020–2035 prioritizes the restoration of military presence for the protection of territory and maritime space, identifies the Northern Sea Route as a central strategic axis, and continues the militarization of the region (Odgaard, 2022). The deterioration of relations between Russia and NATO after 2014 resulted in the suspension of military cooperation and the strengthening of deterrence, while the rhetoric of peace and cooperation in the Arctic was formally retained (Allers, Rácz & Sæther, 2021). NATO increasingly interprets Russian activities in the Arctic as part of a broader strategy of perimeter defence and power projection following the collapse of cooperation with Russia (Depledge, 2021).

The Arctic is described as a space undergoing rapid geopolitical transformation, with intensified military activity corresponding to the growing strategic significance of the region for EU Arctic states following the deterioration of relations with Russia. EU Arctic strategy has become increasingly oriented toward strengthening regional security, while the accession of Finland and Sweden to NATO is regarded as a major structural transformation in which security is framed as the foundational condition for broader engagement (Jeong, 2025). In order to explain the simultaneous existence of intensified security rhetoric and military activity alongside persistent claims that the Arctic remains a space of shared interests and relative stability, Østhagen argues that Arctic security functions on two levels: an international level, where the strategic relevance of the region is primarily linked to NATO–Russia rivalry, and an intra-regional level, where cooperation has traditionally been maintained and conflicts avoided. Nevertheless, he notes that intensified geopolitical rivalry has increasingly spilled over into the region itself (Østhagen, 2024). The growth of international interest in the Arctic under deteriorating geopolitical conditions has produced a serious rupture in regional mechanisms of cooperation, contributing to rising tensions and intensified geopolitical competition in the region (Buckley, 2023).

The conflict in Ukraine constitutes an exogenous shock that directly disrupted Arctic cooperation, producing significant consequences for the Arctic Council, which has been described as grounded in narratives of exceptionalism yet constrained by its own mandate, lacking mechanisms for managing acute security crises and excluding military-security issues from its scope (Gricius & Fitz, 2022). Security dynamics have always existed in the Arctic, but they were systematically suppressed within narratives of exceptionalism, while military presence and strategic planning functioned as background conditions. The war in Ukraine represents a major turning point, demonstrating the limits of separating Arctic cooperation from global security dynamics (Østhagen & Koivurova, 2023). In Norwegian Arctic policy, the dominant narrative has long been “High North, low tension,” with relations with Russia constituting the principal security concern, while Norway balances military inferiority through NATO membership and close ties with the United States (Østhagen, 2021: 75–94). It is therefore evident that, although the literature described above captures the transformation of the Arctic from cooperation to rivalry, it does so primarily in descriptive and realist terms and insufficiently explains how earlier EU understandings of the region as exceptional and peaceful could so rapidly be displaced. This suggests that Arctic exceptionalism depended upon particular strategic conditions rather than being normatively entrenched.

THE ARCTIC AS A CONSTRUCTED GEOPOLITICAL SPACE

Another body of literature is particularly useful for further conceptualization, as it approaches the Arctic not primarily as a strategic environment, but as a space constituted through discourse, representation, and political practice, within which Arctic exceptionalism emerged as an established post-Cold War framework whose significance has progressively weakened. Hoogensen Gjørsv and Hodgson conceptualize Arctic exceptionalism as a narrative representing the Arctic as a uniquely peaceful and cooperative region, while emphasizing that the Arctic is not a naturally coherent space, but rather a politically constructed region whose centres of decision-making are often located outside the region itself. Arctic security was shaped through a narrow, state-centric focus on geopolitical stability. Exceptionalism, they argue, is not unique to the Arctic, but comparable to other regions characterized by pragmatic cooperation, while security is better understood as the product of interacting perspectives shaped by relations of power and competing capacities to define security (Hoogensen Gjørsv & Hodgson, 2019: 1–13). The post-Cold War Arctic is described as a space of high geopolitical stability grounded in institutionalized cooperation among Arctic states, despite the continued presence of military infrastructure, while discourses portraying the Arctic as a zone of peace coexisted with parallel representations of rivalry; exceptionalism thus emerges as a central yet contested feature of a hybrid geopolitical context shaped simultaneously by cooperation, deterrence, and struggles over the meaning of space (Heininen, 2018).

Exner-Pirot and Murray similarly frame Arctic exceptionalism as a deliberately negotiated regional order in which cooperation was maintained despite broader geopolitical rivalries, representing the Arctic as a sub-global international society whose norms and institutions were consciously designed to separate regional relations from external conflicts, particularly those between Russia and Western states. They characterize Russia as a status quo power possessing strong incentives to preserve stability and predominantly defensive military investments, while describing exceptionalism not as the absence of power politics, but as negotiated restraint (Exner-Pirot & Murray, 2017: 47–64). Arctic exceptionalism has also been conceptualized as a discursive strategy rather than an objective condition, with its origins traced to narratives representing the Arctic as remote, fragile, and deserving of special political treatment (Lackenbauer & Dean, 2021). Olesen situates challenges to this exceptionalist order primarily after 2018–2019, when the United States began explicitly framing the Arctic as an arena of strategic competition, while describing Arctic military activity as increasing yet uneven. He portrays the Arctic as a space that is neither inherently peaceful nor inevitably

conflictual, with its trajectory depending upon broader global power relations, institutional durability, and the strategic choices of Arctic and non-Arctic actors (Olesen, 2020). Scholarly attention has also been directed toward the ways in which the Arctic has simultaneously been represented through competing frameworks of peace, stability, and cooperation on the one hand, and potential conflict and risk on the other, despite Arctic states consistently promoting the narrative of the region as a zone of peace and deliberately excluding security and military issues from institutions such as the Arctic Council (Wilson Rowe, 2013).

The period after 2016 has attracted particular attention in relation to the question of how the Arctic became increasingly articulated in American and Russian discourse as a space of geopolitical competition and potential conflict. Three dominant modes of conceptualizing the region have been identified: as a zone of peace, a zone of geopolitical rivalry, and a space of economic exploitation, with the security-conflict framework gradually assuming primacy, particularly in U.S. strategic documents (Gricius, 2021). The Arctic is conceptualized as a space undergoing rapid transformation in which physical geography and politics are jointly reshaped by climate change, as melting sea ice, the expansion of navigable routes, and greater accessibility of resources alter strategic conditions; at the same time, new NATO initiatives have contributed to intensified attention toward Arctic security. Although European Arctic states have acquired greater influence within EU Arctic policy, the Union itself remains constrained by the absence of its own Arctic geography and by exclusion from certain governance processes (Wegge and Keil, 2018). In this context, Dodds and Ingimundarson analyse how Arctic geopolitics is shaped through processes of inclusion and exclusion, using Iceland to demonstrate how the Arctic Ocean is increasingly imagined as an interconnected maritime space rather than a remote periphery. This development has encouraged Icelandic elites to reconsider the country's geopolitical role beyond the logic of a Cold War strategic outpost and to claim greater relevance, since Arctic geopolitics increasingly depends upon contested definitions regarding who qualifies as a legitimate Arctic actor (Dodds and Ingimundarson, 2012: 21–37).

These contestations occur primarily within discourse. Contemporary security discourse is conceptualized as structured through binary distinctions between “us” and “them,” as well as through moralized territorial identities; geopolitical discourse thereby provides the contextual framework within which strategic priorities, threat perceptions, and military planning are framed (Dalby, 2010). Geopolitics is not treated as the observation of objective spatial realities, but rather as a set of practices through which political space, identity, and danger are actively produced. Accordingly, geopolitics is conceptualized as an interpretative cultural practice reproducing power relations through representation and discourse. Borders

are reconfigured as performative rather than fixed, while emphasis is placed on the ways in which subjects, objects, and environments are materially brought into existence through spatial and discursive practices (Squire, 2015). Busch applies similar insights directly to the Arctic, representing it as a heterogeneous political space constituted through competing discourses rather than as a stable or consensual region, thereby demonstrating the existence of divergent understandings regarding the meaning and purpose of the Arctic. He argues that geostrategic narratives alternately portray the region either as insulated from global conflict or as increasingly entangled in broader geopolitical rivalries, thereby reinforcing the representation of the Arctic as a politically operative space in which security narratives function as practices of spatial ordering that assign meaning, legitimacy, and political priority (Busch, 2021: 667–693). This body of literature therefore enables Arctic exceptionalism to be understood not as an objective property of the region, but as a contingent political and discursive claim whose stability depended upon broader strategic circumstances.

ANALYSIS OF THE DISCURSIVE TRANSFORMATION OF THE ARCTIC AS A SECURITY SPACE

The first clear step by the EU toward incorporating security into the strategic significance of the Arctic emerged with the 2016 Integrated Arctic Policy, although the region continued to be framed primarily through stability, cooperation, and international law. The document describes the Arctic as a “safe, stable, sustainable and prosperous” region and states that the EU has a “strategic interest” in playing a key role there. It further notes that the Arctic has acquired greater significance in international relations due to its growing environmental, societal, economic, and strategic importance. The Arctic is defined as a space of strategic interest for the Union, accompanied by warnings that climate change, expanding economic activities, and competition over resources may lead to rising tensions. At the same time, the policy asserts that “it is now more important than ever to ensure that the Arctic remains a zone of peace, prosperity and constructive international cooperation.” Responsibility for security, however, is attributed primarily to the Arctic states themselves, while the role of the EU is articulated through multilateral cooperation and the Arctic Council, with emphasis placed on negotiated solutions (European Commission, 2016).

The 2021 Joint Communication further develops this approach by defining the Arctic as a space of enduring strategic interest and geopolitical necessity for the EU, while simultaneously describing it as a zone of peace and warning that

growing international interest and intensified Russian military activity risk transforming it into a space of broader geopolitical competition. The document states that the “EU is in the Arctic” and that, “as a geopolitical power,” it possesses both strategic and everyday interests in the region. It further portrays the Union as an actor with an “essential interest” in ensuring that the Arctic remains “safe, stable, sustainable, peaceful and prosperous.” This framing enables a stronger integration of Arctic issues into the Union’s foreign and security policies, particularly through representing the EU’s “full engagement” in Arctic affairs as a “geopolitical necessity,” describing the region as a possible “arena of local and geopolitical competition and possible tensions,” and explicitly linking developments in the Arctic with security, defence, strategic considerations, maritime security, civil protection, and cooperation with partners and NATO (European Commission, 2021).

Parallel to this, NATO’s 2021 approach represents the Arctic as a space of growing strategic significance and potential great-power competition, emphasizing the integration of the Arctic into the broader Euro-Atlantic security framework. The document states that the Arctic “will have many potential ramifications for Euro-Atlantic and global security” and that the region possesses the potential to become a “key area of great power competition.” It further notes that thinking of the Arctic as “isolated” is “irreversibly a thing of the past,” and that climate change, growing global interest in the region, and renewed geostrategic competition require that the Arctic be brought “to the forefront of the Alliance’s thinking.” At the same time, the report maintains that the Alliance should continue to support the existing architecture of Arctic governance and rules-based diplomacy (NATO, 2021). In its comprehensive 2022 strategy, the EU defines the conflict in Ukraine as a fundamental turning point in the European security environment and as a moment of intensified strategic competition and heightened unpredictability. It characterizes the broader context as one of “raw power politics” and emphasizes the necessity for the EU to become a stronger political and security actor. Consequently, it calls for a “quantum leap” in EU security and defence and for the Union to become a stronger and more capable security provider, thereby linking militarization with strategic autonomy and the EU’s geopolitical role in international relations (Strategic Compass, 2022).

Reports and recommendations issued by the European Parliament in 2025 further concretize this shift by defining the Arctic as a region of growing geopolitical and security significance for the Union, emphasizing that the security environment has been fundamentally transformed, particularly following the escalation of the conflict in Ukraine, and that the Arctic can no longer be viewed exclusively as a space of cooperation, but rather as part of a broader geopolitical and Euro-Atlantic security framework directly affecting EU interests. They further

describe the strategic significance of the Arctic as substantially increased and call for a firmer, values-based, and security-oriented EU strategy for the region. Particular attention is devoted to the growth of Russian military presence and changes in military deployments in the Arctic as factors contributing to heightened regional tensions, while Russia and China are simultaneously defined as the principal geopolitical competitors of the transatlantic allies. The Parliament therefore recommends deepening the EU's institutional and political ties with Arctic states, including Iceland and Norway, alongside the increasingly explicit incorporation of the security dimension into Arctic policy and closer coordination with NATO, particularly in the context of NATO enlargement in 2022 and tensions surrounding Greenland, while simultaneously continuing to describe the Arctic as a zone of peace (European Parliament, 2025a; 2025b).

Meanwhile, disagreements also emerged within NATO itself, as EU–U.S. relations in the Arctic became increasingly strained. President Donald Trump appointed a special envoy for Greenland and publicly linked the territory to U.S. security interests, representing control over Greenland as a security necessity. He did not exclude the use of military force for that purpose, and these statements directly introduced the question of Arctic sovereignty into the discourse of hard security, provoking strong political resistance from Denmark and Greenland, as well as their insistence on the inviolability of borders and the right of the local population to self-determination (BBC, 2025a; CNN, 2025). In response, the EU High Representative Kaja Kallas stated that decisions regarding Greenland's future could be made exclusively by its inhabitants, explicitly calling for respect for sovereignty, territorial integrity, and the rules-based order, while simultaneously emphasizing that Greenland was acquiring growing significance for the EU's geostrategic priorities in the Arctic under transformed global security conditions. She acknowledged that military activity in the region was increasing and that security issues could no longer be marginalized, even in the absence of an immediate military threat (Kallas, 2025). In this context, the political leadership of the EU publicly expressed full solidarity with Denmark and Greenland, reaffirming that the principles of international law and territorial integrity remain foundational to European security even under conditions of intensified geopolitical pressure (BBC, 2025b; The Guardian, 2025). The EU's reliance upon security and military discourse, alongside open disagreements with the United States regarding Greenland, suggests that the Arctic has become for the Union a space of overt geopolitical competition, thereby increasing the potential for destabilization even within alliances.

NATO Secretary General Mark Rutte recently defined the Arctic explicitly as a space of growing strategic significance and described Iceland as a key component of Euro-Atlantic security, emphasizing the need to strengthen military pres-

ence, the defence industry, and the transition toward a wartime mentality in order to preserve peace, while clearly identifying Russia as the primary security threat justifying such an approach (Rutte, 2025). Meanwhile, President Donald Trump continued to argue that Greenland possesses exceptional strategic importance, claiming that it is surrounded by Russian and Chinese vessels and that American control is necessary for U.S. national security, while asserting that Denmark is incapable of ensuring the territory's security (Anadolu Agency, 2026a). U.S. Secretary of State Marco Rubio further confirmed that acquiring Greenland had always been one of Trump's intentions, noting that previous American presidents had considered similar options and emphasizing that every president retains the possibility of responding to national security threats through military means, while avoiding direct comment regarding Denmark or potential military intervention (Anadolu Agency, 2026b). European leaders rejected this American logic within their own discourse while simultaneously accepting the new framing of the Arctic, emphasizing that Greenland belongs to its inhabitants and that only Denmark and Greenland may determine their mutual relations, while calling for the collective safeguarding of Arctic security and respect for the UN Charter (BBC, 2026).

The Arctic is therefore increasingly conceptualized as a space of hard security and strategic competition, thereby symbolically transforming understandings of the region from a sphere of cooperation into a sphere of geopolitical confrontation. Subsequently, NATO's military discourse concerning the Arctic and Greenland intensified further, normalizing notions of confrontation and militarization. The Chair of the NATO Military Committee stated that the Alliance must restrict Russian and Chinese access to the Arctic in order to prevent the militarization of the region, while simultaneously arguing that an enhanced NATO military presence constitutes a necessary condition for the preservation of peace (HNN, 2025). The leaders of the most powerful EU member states expressed support for Denmark in a joint declaration, emphasizing that the Kingdom of Denmark, including Greenland, forms part of the Alliance and that Arctic security must be ensured together with the United States, with full respect for the principles of the UN Charter and the rights of Greenland and Denmark to decide independently on their constitutional and international status. The statement defined the Arctic as a priority region for European, international, and transatlantic security, noting that NATO treats the region as a strategic priority and that European allies are increasing their presence, activities, and investments there (Danish Foreign Ministry, 2026).

The European Parliament similarly warned that geopolitical competition among the great powers in the Arctic has intensified, with tensions continuously increasing since 2022 due to growing militarization, the expansion of hybrid threats, and Russian military activity, while calling upon the EU to assume a

stronger role through a revised Arctic strategy that remains values-based yet explicitly security-oriented and directed toward geopolitical cooperation (European Parliament, 2025). These processes consolidate the Arctic as a recognized priority within Euro-Atlantic security discourse, in which militarization is increasingly framed as a condition of stability rather than its negation. Ursula von der Leyen reiterated this position during her visit to Iceland, where she announced the initiation of discussions on a security and defence partnership agreement and emphasized Iceland's critical strategic role in NATO's regional presence, while simultaneously stressing the need to reassess the EU's Arctic strategy in light of the growing presence of Russia and China (Von der Leyen, 2025). She later stated that the Arctic and its security are of immense importance for the EU, confirming continued cooperation with allies and partners, including the United States, and announcing increased political, economic, and financial support for Greenland. While emphasizing that discussions concerning Arctic security primarily fall within NATO's competence, she nevertheless argued that Arctic security also constitutes an essential issue for the European Union (Von der Leyen, 2026).

Mark Rutte similarly identified the Arctic as an emerging strategic priority due to intensified geopolitical competition, arguing that Arctic security must be treated as a collective responsibility requiring closer coordination and greater defence investments, while identifying Russia as the most significant challenge to allied security (NATO, 2026a; 2026b). At the same time, U.S. Vice President JD Vance claimed that Denmark was insufficiently protecting Greenland, arguing that Arctic security would become increasingly important in the coming decades (DW, 2025). Donald Trump reinforced this position by asserting that control over Greenland is necessary for U.S. national security, emphasizing that only the United States can adequately defend the territory and refusing to exclude the use of force, while simultaneously underlining Greenland's importance for international security (Reuters, 2026; DW, 2025; BBC, 2026b). Mark Rutte stated that Arctic security requires collective action by the Alliance and acknowledged that the need for greater Arctic security had been correctly emphasized by Trump (Reuters, 2026b). NATO's Supreme Allied Commander Europe similarly framed the Arctic as the frontline of strategic competition, pointing to increased Russian and Chinese activity, including joint patrols in Arctic waters, and calling upon the allies to respond to these challenges (Anadolu Agency, 2026c).

On the other hand, Russian officials rejected claims that Russia and China pose a threat to Greenland, describing such narratives as a myth intended to generate hysteria and accusing NATO of escalating confrontation in the Arctic, which they characterized as extremely dangerous and destabilizing (Reuters, 2026c). European leaders responded by strengthening their own security presence. French

President Emmanuel Macron announced that the French deployment in Greenland would be reinforced through land, air, and naval assets, emphasizing Europe's responsibility toward Greenland as part of both the EU and NATO, while Denmark increased its military presence around the island in order to strengthen NATO's position in the Arctic for the purposes of European and transatlantic security (BBC, 2026a). Meanwhile, the Danish Foreign Minister stated that Denmark has a fundamental disagreement with the United States regarding Greenland, rejecting Trump's insistence on the "acquisition" of the island as unacceptable, while simultaneously acknowledging the need to strengthen Arctic security and disputing claims concerning Russian and Chinese warships near Greenland (BBC, 2026b).

Further consolidating the EU's discursive transformation, Ursula von der Leyen referred to Greenland and the Arctic in a major security speech, stating that, with regard to the security of the Arctic region, Europe is fully committed and, in this respect, shares the objectives of the United States. She praised Finland, one of NATO's newest members and simultaneously an EU member state, for selling its first icebreakers to the United States, thereby emphasizing that NATO's northern members already possess forces prepared for Arctic operations. She further stated that Arctic security can only be achieved collectively, while emphasizing that the EU's fundamental approach rests upon full solidarity with Greenland and the Kingdom of Denmark, whose sovereignty and territorial integrity were non-negotiable. She announced increased EU support for Arctic security and higher defence expenditures in order to ensure that the Union possesses sufficient capabilities to protect the Arctic, adding that the EU's Arctic strategy must be further developed (von der Leyen, 2026b). Translating discourse into practice, the EU signed a Security and Defence Partnership Agreement with Iceland in March 2026. The agreement presents the security of the EU and Iceland as interconnected and interdependent, directly links the deteriorating security environment to the conflict in Ukraine, and describes the threats faced by both sides as increasingly multidimensional, extending beyond traditional defence issues. Within the agreement, the Arctic and the North Atlantic are framed as regions of strategic significance, with particular emphasis placed on regional security processes, maritime security, critical infrastructure, and the relationship between climate and security, while this cooperation is situated within the broader framework of EU–NATO cooperation (Council of the European Union, 2026).

CONCLUSION

Through its analysis and findings, this article has demonstrated that the Arctic has gradually been reconstituted within EU and NATO discourse from a space of cooperation, institutional governance, and stability into a security-relevant region situated within a broader framework of strategic competition. Earlier representations of the Arctic as a zone of peace have not disappeared, but have increasingly become subordinated to narratives of deterrence, military preparedness, alliances, security, and geopolitical rivalry. Although the conflict in Ukraine constitutes the central reference point through which this transformation has been justified and accelerated, the analysis demonstrates that its discursive foundations precede 2022. The Arctic is no longer treated as analytically or politically detached from broader geopolitical confrontation, but rather as an exposed and contested security space in which developments in European and transatlantic security are directly refracted. Russia's counter-framing, tensions within alliance relations, and disputes surrounding Greenland further demonstrate that the Arctic has become a space in which competing security claims, sovereignty demands, and alliance dynamics intersect.

The central argument advanced by the article is that the conceptual transformation of the Arctic from a space of cooperation into a space of security competition cannot be explained simply through changes in material power or the outbreak of conflict. Rather, Arctic exceptionalism is shown to have functioned as a contingent discursive framework that organized the manner in which the region was understood, governed, and politically justified. This framework was particularly significant because it enabled the EU's regulatory and governance-oriented presence in the Arctic while military and security logics remained marginalized. The paradox addressed by the article lies in the fact that the region was long represented as exceptional and peaceful, yet could nevertheless be rapidly reconstituted as a strategic security front without an explicit rupture with the previously dominant normative language. By tracing discourse and strategic representations over time, the analysis demonstrates that this reconceptualization unfolded throughout the past decade and that the persistence of the language of peace alongside the expansion of security articulation does not signify continuity of the exceptionalist order, but rather its rearticulation within a security framework in which peace is increasingly defined as the outcome of deterrence and military preparedness.

The article's principal contribution therefore lies in its refusal to treat Arctic exceptionalism as merely a descriptive feature of the region, instead approaching it as the object of political and discursive struggle. Through the application of a critical geopolitical perspective, the article demonstrates how geopolitical dis-

course produces space by defining threats, identities, and strategic relevance, and how security narratives function as practices of spatial ordering that render particular policies and forms of militarization and securitization imaginable and legitimate. This perspective helps explain not only how the Arctic changed, but also how such change became politically operative without requiring the formal abandonment of earlier normative commitments. In doing so, the article contributes to the literature on European and Arctic security by moving beyond descriptive accounts of militarization and rivalry and demonstrating that transformations in geopolitical meaning precede and enable transformations in policy. This leads to the conclusion that the Arctic should be understood less as a region that has transitioned from peace to conflict, and more as a space in which competing security representations are now openly contested under conditions of intensified geopolitical rivalry. Future research could examine this same transformation among other Arctic actors, or even explore how the populations of Arctic states themselves perceive the security of the region.

REFERENCE LIST

Agnew, J. (2016). The origins of critical geopolitics. In K. Dodds (Ed.), *The Ashgate research companion to critical geopolitics*. Routledge.

Allers, R. M., Rácz, A., & Sæther, T. (2021). Dealing with Russia in the Arctic: Between exceptionalism and militarization (DGAP Analysis No. 4). *German Council on Foreign Relations*.

Arzhanov, I. A. (2021). Russia, NATO and the Arctic: Rivalry, security, possible scenarios of geopolitical competition. *Vestnik RUDN. International Relations*, 21(4), 758-771.

Anadolu Agency. (2026a, January 6). Trump says US needs Greenland for its national security. <https://www.aa.com.tr/en/americas/trump-says-us-needs-greenland-for-its-national-security/3789770>

Anadolu Agency. (2026b, January 6). Greenland part of NATO, Arctic safety must be ensured with allies: German chancellor. <https://www.aa.com.tr/en/europe/greenland-part-of-nato-arctic-safety-must-be-ensured-with-allies-german-chancellor/3791393>

Anadolu Agency. (2026c, January 12). Arctic has become ‘front line for strategic competition,’ says NATO’s top commander in Europe. <https://www.aa.com.tr/en/europe/arctic-has-become-front-line-for-strategic-competition-says->

natos-top-commander-in-europe/3796645

BBC. (2025a, January 26). Trump says he believes US will 'get Greenland'. <https://www.bbc.com/news/articles/crkezj07rzro>

BBC. (2025b, December 23). Trump says US 'has to have' Greenland after naming special envoy. <https://www.bbc.com/news/articles/ckgmd132ge4o>

BBC News. (2026a, January 8). Trump actively discussing potentially buying Greenland, White House says. <https://www.bbc.com/news/articles/cly39pgmvrz>

BBC News. (2026b, January 15). European military personnel arrive in Greenland as Trump says US needs island. <https://www.bbc.com/news/articles/cd0ydvxpejo>

BBC News. (2026c, January 15). Denmark warns of 'fundamental disagreement' after White House talks on Greenland. <https://www.bbc.com/news/articles/cx20vzz0g8vo>

Buckley, A. (2023). Destabilization of the Arctic. *Journal of Autonomy and Security Studies*, 7(2), 128-143.

Bertelsen, R. G. (2025). Divided Arctic in a divided world order. *Strategic Analysis*, 48(6), 568-577.

Busch, A. V. (2021). Tall tales from the High North: Contested discourses of the Arctic as a political space. *Geopolitics*, 28(2), 667-693.

Brutschin, E., & Schubert, S. R. (2016). Icy waters, hot tempers, and high stakes: Geopolitics and geoeconomics of the Arctic. *Energy Research & Social Science*, 16, 147-159.

Cinciripini, L. (2022). From East to North: New frontiers for the EU-NATO Arctic defence. *The Polish Quarterly of International Affairs*, 21(4), 143-152.

CNN. (2025, May 4). Trump renews threat of military force to annex Greenland. <https://edition.cnn.com/2025/05/04/world/greenland-annexation-threat-trump-nbc-interview-intl-hnk>

Council of the European Union. (2026). Security and defence partnership between the European Union and Iceland. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14421-2025-INIT/en/pdf>

Danish Ministry of Foreign Affairs. (2026, January 6). Fællesudtalelse om Grønland. <https://stm.dk/statsministeriet/publikationer/faellesudtalelse-om-groenland/>

Dalby, S. (2010). Recontextualising violence, power and nature: The next twenty years of critical geopolitics? *Political Geography*, 29(5), 280-288.

Depledge, D. (2021). NATO and the Arctic: The need for a new strategic approach. *The RUSI Journal*, 166(1), 8-18.

Dordoni, M. (2025). NATO's Arctic narrative after 2022: Conferences as promoters of security or drivers of destabilization? In L. Heininen, J. Barnes, & H. Exner-Pirot (Eds.), *Arctic Yearbook 2025: War and peace in the Arctic*. Arctic Portal.

Dodds, K., & Ingimundarson, V. (2012). Territorial nationalism and Arctic geopolitics: Iceland as an Arctic coastal state. *The Polar Journal*, 2(1), 21-37.

Deutsche Welle. (2025, March 28). JD Vance arrives in Greenland on controversial trip. <https://www.dw.com/en/jd-vance-arrives-in-greenland-on-controversial-trip/a-72067489>

European Commission. (2021). Joint communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic (JOIN(2021) 27 final). https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/2_en_act_part1_v7.pdf

European Commission. (2016). Joint communication to the European Parliament and the Council: An integrated European Union policy for the Arctic (JOIN(2016) 21 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016JC0021>

European Parliament. (2025a). Draft report on the recommendation for the Council, the Commission and the Vice-President of the Commission / High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy on the EU's diplomatic strategy and geopolitical cooperation in the Arctic (2025/2116(INI)). Committee on Foreign Affairs. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779211/EPRS_ATA\(2025\)779211_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779211/EPRS_ATA(2025)779211_EN.pdf)

European Parliament. (2025b). Recommendation to the Council, the Commission and the Vice-President of the Commission / High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy on EU diplomatic strategy and geopolitical cooperation in the Arctic (2025/2116(INI)) (Report A10-0229/2025). Committee on Foreign Affairs. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0229_EN.html#_section1

European Parliament. (2025c, November 2). EU strategy and cooperation in the Arctic. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779211/EPRS_ATA\(2025\)779211_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779211/EPRS_ATA(2025)779211_EN.pdf)

Exner-Pirot, H., & Murray, R. W. (2017). Regional order in the Arctic: Negotiated exceptionalism. *Arctic Yearbook* 2017, 47-64.

Gricius, G. (2021). Conceptualising the Arctic as a zone of conflict. *Central European Journal of International and Security Studies*, 15(4), 4-30.

Gricius, G., & Fitz, E. B. (2022). Can exceptionalism withstand crises? An evaluation of the Arctic Council's response to climate change and Russia's war on Ukraine. *Global Studies Quarterly*, 2(3), 1-6.

Heininen, L. (2018). Arctic geopolitics from classical to critical approach – Importance of immaterial factors. *Geography, Environment, Sustainability*, 11(1), 171-186.

High North News. (2025, October 25). NATO's military leader: 'The Arctic in 2025 is at a crossroads.' <https://www.highnorthnews.com/en/natos-military-leader-arctic-2025-crossroads>

Hoogensen Gjörv, G., & Hodgson, K. K. (2019). 'Arctic exceptionalism' or 'comprehensive security'? Understanding security in the Arctic. *Arctic Yearbook* 2019, 1-13.

Jeong, H. (2025). Implementation of the Arctic strategy by the European Union's Arctic states and the prospects. *International Area Studies Review*, 28(2), 184-203.

Käpylä, J., & Mikkola, H. (2015). *On Arctic exceptionalism: Critical reflections in the light of the Arctic Sunrise case and the crisis in Ukraine (FIIA Working Paper No. 85)*. Finnish Institute of International Affairs.

Kallas, K. (2025, May 6). Greenland: Speech by High Representative/Vice-President Kaja Kallas at the EP plenary on Greenland's right to decide its own future and maintain the rules-based world order. https://www.eeas.europa.eu/eeas/greenland-speech-high-representativevice-president-kaja-kallas-ep-plenary-greenland%E2%80%99s-right-decide_en

Koivurova, T., Kulovesi Kokko, K., Duyck, S., Sellheim, N., & Stepien, A. (2012). The present and future competence of the European Union in the Arctic. *Polar Record*, 48(4), 361-371.

Lackenbauer, P. W., & Dean, R. (2021). Arctic exceptionalisms. In K. Spohr (Ed.), *The Arctic and world order* (pp. 327-355). Georgetown University Press.

NATO. (2021). Regional perspectives report on the Arctic: Strategic foresight analysis. Allied Command Transformation. <https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2023/05/regional-perspectives-2021-04.pdf>

NATO. (2026a, January 13). Keynote address by NATO Secretary General Mark Rutte at the Renew Europe Global Europe Forum 2026. <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2026/01/13/keynote-address-by-nato-secretary-general-mark-rutte-at-the-renew-europe-global-europe-forum-2026-followed-by-qa>

NATO. (2026b, January 13). NATO Secretary General at European Parliament conference to discuss shared security. <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2026/01/13/nato-secretary-general-at-european-parliament-conference-to-discuss-shared-security?selectedLocale=>

Østhagen, A. (2024). Great power competition and conflict potential in the Arctic. *Nação e Defesa*, 167, 9-27.

Østhagen, A. (2021). Norway's Arctic policy: Still high North, low tension? *The Polar Journal*, 11(1), 75-94.

Østhagen, A., & Koivurova, T. (2023). A contested Arctic? Rethinking Arctic exceptionalism in the wake of Russia's war on Ukraine. *International Affairs*, 99(6), 2529-2546.

Odgaard, L. (2022). Russia's Arctic designs and NATO. *Survival: Global Politics and Strategy*, 64(4), 89-104.

Olesen, M. R. (2020). The end of Arctic exceptionalism? A review of the academic debates and what the Arctic prospects mean for the Kingdom of Denmark. *Danish Foreign Policy Review* 2020, 103-126.

Rasputnik, A., & Gricius, G. (2025). Choose your own adventure: The EU and Arctic security? In A. Rasputnik & A. Østhagen (Eds.), *The Nordic states, NATO and the EU in Arctic security*. Edward Elgar.

Reuters. (2026, January 15). Trump's Greenland push prompts NATO scramble for Arctic security ideas – and survival. <https://www.reuters.com/world/europe/trumps-greenland-push-prompts-nato-scramble-arctic-security-ideas-survival-2026-01-15/>

Squire, V. (2015). Reshaping critical geopolitics? The materialist challenge. *Review of International Studies*, 41(1), 139-159.

Strategic Compass. (2022). A strategic compass for security and defence: For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security. Council of the European Union. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf

Trunov, P. O. (2025). The role of Norway and Sweden in US and NATO military-strategic planning in the Arctic (mid-2020s). *Arctic and North*, 60, 126-144.

The Guardian. (2025, December 23). You cannot annex other countries, Danish and Greenlandic leaders tell Trump. <https://www.theguardian.com/world/2025/dec/22/denmark-summon-us-ambassador-trump-greenland-envoy-appointment>

Von der Leyen, U. (2025, July 22). President von der Leyen visits Iceland and announces launch of talks on security and defence partnership. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_25_1887

Von der Leyen, U. (2026, January 15). Arctic ‘matters enormously’ to EU, von der Leyen says. <https://www.politico.eu/article/arctic-matter-enormously-security-eu-ursula-von-der-leyen/>

Von der Leyen, U. (2026, January 20). Special address by President von der Leyen at the World Economic Forum. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/speech_26_150

Wilhelmsen, J., & Hjermann, A. R. (2022). Russian certainty of NATO hostility: Repercussions in the Arctic. *Arctic Review on Law and Politics*, 13, 114-142.

Wegge, N., & Keil, K. (2018). *Between classical and critical geopolitics in a changing Arctic*. Polar Geography.

Weber, S., & Romanyshyn, I. (2011). Breaking the ice: The European Union and the Arctic. *International Journal*, 66(4), 849-860.

Wegge, N. (2025). The Arctic as an arena for strategic competition: Rivalry with traditional and irregular levers of power on NATO’s northern flank. *Journal of Advanced Military Studies* (Special Issue on Arctic Security), 28-45.

Wilson Rowe, E. (2013). A dangerous space? Unpacking state and media discourses on the Arctic. *Polar Geography*, 36(3), 232-244.